

Türk-Alman Kooperatif Birlikleri İş Birliği (TAKBİ) Projesi

Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde GELİR-GİDER FARKININ BÖLÜŞÜMÜ-1 RİSTURN

Sadece bir faaliyet konusunda ve ortaklarıyla iş yapan kooperatifler

Ankara, 2021

DGRV
DIE GENOSSENSCHAFTEN

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri (TKK) Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından en son 2012 yılında güncellenen örnek ana sözleşmeye göre kurulan ve işletilen kooperatiflerdir.

TKK ortakların ihtiyaç ve taleplerini karşılamak amacıyla bitkisel üretimden hayvansal üretime, tedarikten pazarlamaya, hatta kırsal turizm, sigorta, çevre koruma gibi birçok alanda hizmetler sunabilen çok amaçlı kooperatiflerdir.

Her ne kadar örnek ana sözleşmenin 45. Maddesinde “TKK münhasıran ortakları ile işlem yapar” denilmişse de kooperatiflerin büyük bölümü ortak dışı işlemler de yapmaktadır. Ortak dışı işlemler yapılması halinde bu işlemlerin ayırt edilecek biçimde muhasebe programına kaydedilerek işleme tabi tutulması gerekmektedir.

Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde gelir-gider farkının bölüşülmesi konusunu birbirini bütünüleyen 3 adımla ve örneklerle anlatmak yerinde olacaktır:

1. Sadece bir faaliyet konusunda ve sadece ortaklarıyla iş yapan kooperatifler (Liflet 1)
2. Birden fazla konuda ve sadece ortaklarıyla iş yapan kooperatifler (Liflet 2)
3. Sadece bir faaliyet konusunda ortak dışı da iş yapan kooperatifler (Liflet 3)

Bu el broşüründe gelir bölüşümünün en basit hali olan **sadece bir faaliyet konusunda ve sadece ortaklarıyla iş yapan kooperatiflerde gelir bölüşümünün** nasıl yapılması gerektiği ve bunun faydaları üzerinde durulacaktır. Bu amaçla Bizimköy Kooperatifi adlı sanal bir kooperatif örneğinden yararlanılacaktır.

Bizimköy Kooperatifini Tanıyalım

Bir TKK olan Bizimköy Kooperatifi 50 ortaklı bir kooperatiftir. Ortakların tamamı elma üreticisidir.

Kooperatiften beklentileri her yıl elmalarını uygun fiyattan satın alması, soğuk hava deposunda koruması, uygun pazarlar araştırıp bulması ve zamanında ödeme yapmasıdır.

Ortakların ortalama üretim kapasitesi 25'er ton/yıldır. Ortakların %80'i ürünlerini kooperatif aracılığıyla satmaktadır.

Ortak sayısı	50
Üretim miktarı (ton/ortak)	25
Teslim eden ortak	40
Alınan elma miktarı (ton)	1.000
Soğuk havada süre (ay)	3
3 Aylık soğuk hava ücreti (TL/ton)	500
Elma üretici fiyatı (TL/ton)	2.000
Elma satış fiyatı (TL/ton)	3.000

Kooperatifin yıllık faaliyet giderlerinin toplamı 628 bin TL olarak hesaplanmıştır.

Faaliyet Giderleri	TL
Personel	48.000
Yönetim	30.000
Muhasebe	6.000
Büro	24.000
Soğuk hava (TL/ton)	500.000
Hizmet alımı	20.000
Toplam	628.000

Bunda en önemli pay soğuk hava deposu giderlerine aittir. İkinci sırada ise, kooperatifte öncelikli görevi elma alımı,

depolama, pazarlama ve satış olan bir personelin giderleridir.

Bizimköy Kooperatifinin Gelir Tablosu

Yılsonunda muhasebe programından alınan gelir tablosuna göre kooperatif 3 milyon TL değerinde elma satışı gerçekleştirmiştir. Bu arada çeşitli nedenlerle 60 bin TL dolayında kayıp yaşanmış ve net satış 2.940.000 TL seviyesine düşmüştür. Elma alımı için üreticiye (ortaklara) 2 milyon TL ödenmiş ve bunun sonucunda 940 bin TL brüt kar elde edilmiştir.

	TL
A- Brüt Satışlar	3.000.000
B- Satış İndirimleri (-)	60.000
C- Net Satışlar	2.940.000
D- Satışların Maliyeti (-)	2.000.000
<i>Brüt Satış Kârı veya Zararı</i>	940.000
E- Faaliyet Giderleri (-)	628.000
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	20.000
2- Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	548.000
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	60.000
<i>Faaliyet Kârı veya Zararı</i>	312.000
<i>Dönem Kârı veya Zararı</i>	312.000
K-Vergi ve Diğer Yasal Yük.Karşılıkları (-)	-
<i>Dönem Net Kârı veya Zararı</i>	312.000

Uygun pazar bulmak amacıyla bir aracı kurumdan hizmet satın alınmış ve bunun karşılığında 20 bin TL ödenmiştir. Pazarlamadan sorumlu personel ve soğuk hava deposuna yapılan ödemelerin toplamı 548 bin TL'dir. Yönetim kuruluna ve mali müşavire yapılan ödemeler ile büro giderlerinin toplamı (genel yönetim giderleri) 60 bin TL olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle işletme (faaliyet) giderleri 628 bin TL olarak hesaplanmıştır.

Brüt kardan faaliyet giderlerinin çıkarılması sonucunda faaliyet karı 312 in TL olarak hesaplanmıştır.

Diğer olağan ve olağan olmayan gelir ve giderler ile finansman giderleri olmadığından faaliyet karı dönem karına eşit olmuştur.

Kurumlar Vergisinden Muafiyet

Kooperatif sadece ortaklarıyla iş yaptığı için **kurumlar vergisinden muaftır**. Muaf olmasaydı, 68 bin TL dolayında Kurumlar Vergisi ödemek zorunda kalacaktı. Buradan anlaşılacağı üzere, Kurumlar Vergisinden muaf olmak kooperatiflere kamunun verdiği önemli bir destektir.

Gelir Gider Farkının Bölüştürülmesi (Risturn)

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri örnek ana sözleşmesinin 45. Maddesine göre dönem net karının %70'inin ortaklara iade edilmesi, yani risturn ödenmesi gerekmektedir. Net kar 312 bin TL olduğuna göre risturn tutarı 218.400 olacaktır.

Örnek ana sözleşmenin aynı maddesine göre, risturn ortakların kooperatifle yaptıkları işlem hacmine göre dağıtılacaktır. Bunun için yapılacak işlem çok basittir. Her bir ortağın kooperatife teslim ettiği elmanın brüt satıştaki payı hesaplanır ve risturn tutarıyla çarpılır. Aşağıdaki çizelgede görüldüğü üzere, 1 numaralı ortak kooperatife 50 ton elma vermiştir. Bunun satış değeri 150 bin, satılan toplam elmadaki payı ise %5'tir. Dolayısıyla bu ortak risturn olarak dağıtılacak 218.400 TL'nin %5'i olan 10.920 TL risturn almaya hak kazanmış olacaktır. Buna karşılık, kooperatife elma vermemiş olan 10 numaralı ortak risturn alamayacaktır.

Ortak No	Elma (TL/yıl)	Ürün pay (%)	Risturn (TL)
1	150.000	5,0	10.920
3	75.000	2,5	5.460
10	-	-	-
29	30.000	1,0	2.180

Her bir ortağın aldığı risturn tutarı kooperatif aracılığıyla sattığı elmaya bölündüğünde ton başına 218 TL düştüğü görülecektir. Yani aslında ortaklar elmanın tonunu 2.000 TL'ye değil 2.218 TL'ye satmış olacaktır.

Ortaklara gelir-gider farkı (risturn) ödenmesi ortağın daha çok kazanmasına, memnuniyetinin ve kooperatife aidiyet duygusunun artmasına yol açacaktır. Bu da kooperatifin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Risturn Ödeme Yöntemleri

Genel kurulun alacağı karara uygun olarak risturn nakit olarak ödenebileceği gibi ortakların sermayesine de eklenebilir. Nakit ödemeler tek seferde veya taksitlerle yapılabilir. Ödeme zamanı yılın ileriki bir ayına ötelenebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ortakların memnuniyetidir. Onların memnuniyetini düşürecek, güvenini sarsacak herhangi bir uygulamadan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Sonuç

Kooperatifler her yıl mümkün olabildiğince yüksek gelir-gider farkı yaratmaya çalışmalıdır. Çünkü, gelir-gider farkının %70'i ortaklara dağıtılırken %23'ü kooperatifin fonlarına ve %7'si üst birliklere aktarılmaktadır. Yedek akçeye, yatırım ve gelişme fonuna, sosyal yardımlaşma fonuna, üst birliklere ve ortaklara daha fazla kazanç sağlamak için daha çok çalışmak ve daha çok kazanmak gerekir.

Verilirse el ele, erişilir her yere!